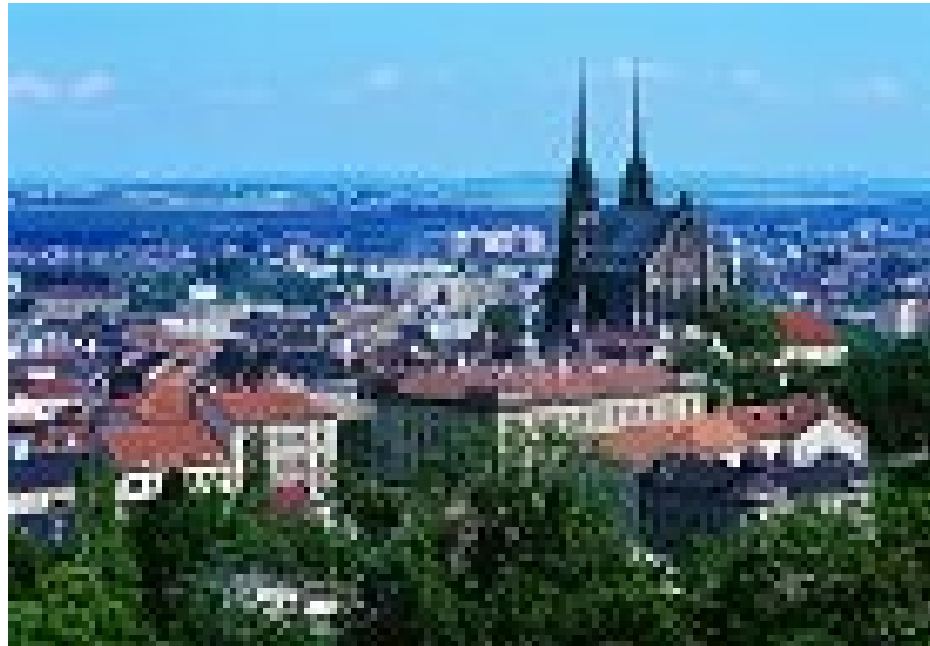

Pedagogická psychologie pro PdF MU

Prof. PhDr. Rudolf Kohoutek, CSc.

Brno

- Brno město vysokých škol

SZ7MP-PPPs

- Pro zvládnutí **bakalářského** předmětu "pedagogická psychologie" se nepředpokládají znalosti z obecné psychologie, psychologie osobnosti, vývojové psychologie a sociální psychologie.
- „Pedagogická psychologie“ v **magisterském** studiu navazuje na bakalářský kurz základních psychologických znalostí a má na nové vyšší rovině rozšířit teoretickou základnu pro možnost praktické aplikace poznatků pedagogické psychologie do učitelské praxe.
- Přednášky vyžadují od posluchačů širší a hlubší zobecnění.
- Předmět je ukončen písemnou zkouškou. Je vyžadována 70% úspěšnost v písemném testu.

OP3BK PSPP

pedagogické psychologie

OP3BK PSPP

(SZ7MP_PPPs a SZ7 MK_PPPs)

- 1. Předmět a vývoj pedagogické psychologie.
- 2. Metodologie a metody pedagogické psychologie.
- 3. Psychologie učení. Vztah učení, vývoje a výchovy.
- 4. Osobnost současného žáka.
- 5. Problémový žák. Patopsychologie edukace.
- 6. Školní úspěch a neúspěch. Psychologie kreativity.
- 7. Psychologie vyučování. Edukostrategie.
- 8. Kognitivní a učební styly a strategie.
- 9. Psychologie osobnosti učitele.
- 10. Psychologie výchovy v rodině a ve škole. Psychosociální klima a atmosféra školy a rodiny.
- 11. Perspektivy pedagogické psychologie.

LITERATURA

- [Kohoutek, Rudolf](#). *Základy užití psychologie*. Brno : Akademické nakladatelství CERM, 2002. 544 s. ISBN 80-214-2203-3.
- Čáp, Jan - Mareš, Jiří [pedagog]. *Psychologie pro učitele [Čáp, 2001]*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2001. 655 s. ISBN 80-7178-463-.
- [Kohoutek, Rudolf](#). *Základy pedagogické psychologie [Kohoutek, 1996]*. Brno : Cerm, 1996. 184 s. ISBN 80-85867-94-.
- [Kohoutek, Rudolf](#). *Úvod do psychologie. Metody poznávání osobnosti a duševního zdraví žáka*. Brno : Masarykova univerzita, pedagogická fakulta, 2006. 96 s. ISBN 80-210-3932-9.
- Kohoutek Rudolf. *Dějiny psychologie pro pedagogy*. Brno: MU, 2008. ISBN 978-80-210-4540-8.
- Kohoutek, Rudolf. *Patopsychologie a psychopatologie pro pedagogy*. Brno: Mu, 2007. ISBN 978-80-210-4434-0.
- Čáp, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1993. 415 s. ISBN 80-7066-534-3. [info](#)
- Fontana, David. *Psychologie ve školní praxi : příručka pro učitele [Fontana, 2003]*. Vyd. 2. Praha : Portál, 2003. 383 s. ISBN 80-7178-626.
- Svoboda, M.(ed.), Krejčířová,D., Vágnerová, M.. *Psychodiagnostika dětí a mladistvých*. Praha: Portál, 2001.
- ABZ.cz slovník cizích slov (internet).
- MOODLINKA.ped.muni.

Literatura k objednání

Prodejna literatury PdFMU

(Ing. Milan Ondrášek, CSc. a
paní Jana Jachymiáková)

Poříčí 9

639 00 BRNO

PŘEDMĚT PEDAGOGICKÉ PSYCHOLOGIE

- Zkoumání psychologických zákonitostí procesu vyučování a výchovy dětí i dospělých

(Ladislav **Đurič**, nar. 1928).

Krátkodobé i dlouhodobé změny v psychice (chování a prožívání) a osobnosti způsobené vyučováním a výchovou (Václav **Příhoda** /1889-1979/).

Ladislav Ďurič, nar. 1928

Václav Příhoda

Předmět pedagogické psychologie

- **Možné značné změny** psychiky a osobnosti se týkají:
  - vědomostí, znalostí, návyků a dovedností,
  - postojů,
  - hodnotových orientací
  - a životního stylu.
- **Pouze malé změny** lze očekávat v takových vlastnostech osobnosti, jako jsou:
  - temperament,
  - inteligence,
  - neuroticismus,
  - psychoticismus.

PEDAGOGICKÁ PSYCHOLOGIE V SYSTÉMU VĚD

- **Okruh č. 1**

- **Cíl (motivace):**

vztah pedagogické psychologie k pedagogice a dalším humanitním vědám. Zakladatelé pedagogické psychologie. Pedagogická psychologie v systému psychologických věd. Vztah k vývojové psychologii.

Zakladatelé pedagogické psychologie

- Juan Luis VIVES (1493-1540)
- Španělský humanista židovského původu, filozof a teoretik pedagogiky a psychologie.
- Propagoval myšlenku, aby se civilní úřady ujaly zřizování a vedení dobročinných institucí, chudobinců, nemocnic a blázinců, za což na něj bylo silně útočeno. Přesto však našel pro své vývody sluchu: jeho radami se v tomto směru řídilo například město Ypry.
- Na základě kritiky scholastického způsobu vzdělání rozvíjí reformní návrhy pedagogické a didaktické: V průběhu života má být formován úsudek a rozvíjena aktivita každého dítěte (chlapce i dívky). Podporoval vzdělání žen.
- Každé vyučování musí začínat v rodném jazyce a být k potřebám života. Tomuto cíli slouží také latinská výuka skrze tematické lekce.
- Dějiny musí být brány jako kulturní dějiny a propojeny se zeměpisem.
- Harmonii mezi duchem a tělem mají zajišťovat hry. „*Hry jsou prubířským kamenem duše.*“ Podporoval praxi a přímé pozorování přírody.
- Zdůrazňoval význam indukce a empirie pro efektivní učení.

Juan Luis VIVES (1492-1540)

- Těmito myšlenkami byl silně ovlivněn a usměrněn Jan Amos Komenský.
- Jakkoli však byly Vivesovy myšlenky rozšířené, diskutované (četné církevní zákazy) a jejich autor kladen na roveň Erasma Rotterdamského, jak co do kvantity, tak do kvality svých spisů, upadl postupně v zapomnění.
- Dílo: *De disciplinis* (o vědách).
- *De anima et vita* (O duši a životě).
- *De causis corruptarum artium* (O příčinách úpadku věd).

J.L.Vives (1492-1540)

PEDAGOGIKA a pedagogická psychologie (okruh 1)

Jan Ámos KOMENSKÝ (1592-1670).

Zakladatel novodobé pedagogiky a pedagogické psychologie a filozofie výchovy.

Dílo:

Velká didaktika.

Informatorium školy mateřské.

Brána jazyků otevřená.

Orbis pictus.

Labyrint světa a ráj srdce.

Škola na jevišti.

Vševýchova.

PEDAGOGIKA a pedagogická psychologie (okruh 1)

J.A. **Komenský** preferoval ***induktivní*** metodu poznávání před metodou deduktivní, která byla typická pro středověk.

Doporučoval učit příkladem, pravidlem a praxí.

Za „***zlaté pravidlo***“ vyučování považoval opírat vyučování co nejvíce o bezprostřední smyslovou zkušenost (*princip názornosti*).

Doporučoval čtyři šestileté stupně školy:

- 1. mateřskou*** (u matky) do 6 let,
- 2. obecnou*** v mateřském jazyce od 6 do 12 let,
- 3. latinskou*** od 12 do 18 let,
- 4. univerzitu*** od 18 do 24 let.

Jeho pojetí školy je „***dílna lidskosti***“ (humanismu).

Pedagogika a pedagogická psychologie (okruh 1)

Jan A. **Komenský**

Typy osobnosti dětí podle Jana A. Komenského

- 1. Bystré a vtipné, dělající radost (ve škole úspěšné).
- 2. Bystré a vtipné, ale líné.
- 3. Bystré, ale vzpurné („darebné“), svéhlavé.
- 4. S nedostatkem bystré mysli.
- 5. S nedostatkem bystré myslí a současně líné (pasivní).
- 6. S nedostatkem bystré mysli a současně vzpurné („darebné“).

Myšlenky J.A.Komenského

- Vždy postupně, nikoliv skokem.
- Vše vlastními smysly a vždy rozmanitě.
- Všem se vyučuje a učí příklady.
- Od jednoduchého ke složitějšímu.
- Učit tolik, kolik žák může pochopit.
- (Subjekt reálný nemůže být větší než subjekt možný).

Zakladatelé pedagogické psychologie (okruh 1)

- V zahraničí bývá uváděn za zakladatele pedagogické psychologie **Johann Friedrich Herbart** (1776-1841).
- Důsledně opíral pedagogiku a didaktiku o poznatky psychologie.

„Nudit, je smrtelný hřích učitele“.

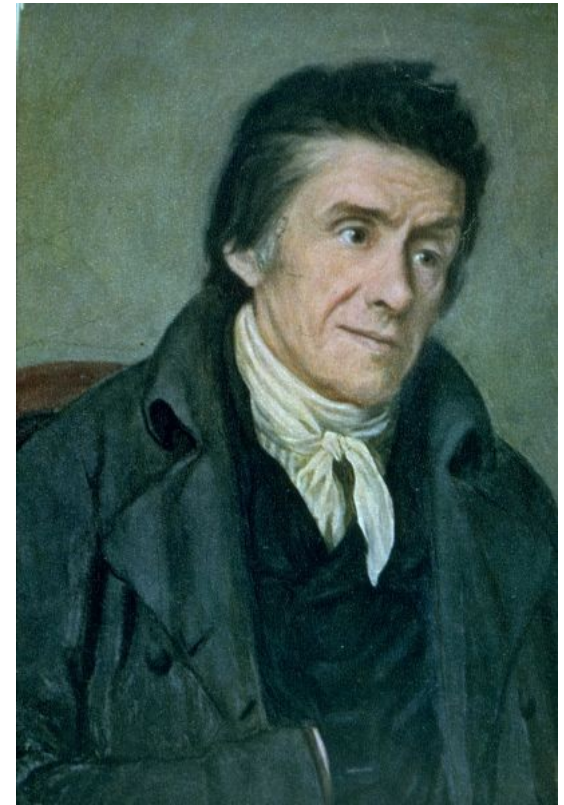
„Kdo umí jen jednu píseň, nesmí se stát učitelem“.

Herbartismus

- J.F. **HERBART** uvedl natrvalo do pedagogiky pojem **výchovného vyučování**. „Vyučování bez mravní výchovy je pouhý prostředek bez cíle, mravní výchova bez vyučování je cílem bez prostředku.“ Při výchově a vyučování není důležitý jen rozum, ale důležitou úlohu hrají i city a vůle. Je zřejmé, že bral v úvahu i psychologické faktory při edukaci.
- Jedním z nejdůležitějších úkolů je podle Herbartha vzbuzení mnohostranného zájmu. Zájem je nejdůležitější podmínkou vyučování. Čemu se žák učí ze zájmu, učí se rychle a osvojení je důkladné. Ze zájmu vyplývá i pozornost. Zájem je mimořádně důležitý motivační činitel.
- Velkou pozornost věnoval stupňům a postupům vyučování.
- Vypracoval teorii stupňů poznání a vyučování, která se stala všeobecně uznávanou.
- **1. stupeň – jasnost:** je to v podstatě výklad nového učiva, který je založen na vytváření představ. Důležitá je zde pozornost a klid, pohoda.
- **2. stupeň – asociace:** minulé učivo spojuje s představami, které žák nabyt již dříve při četbě knih, v životě apod. Dochází ke spojení starého učiva s novým.
- **3. stupeň – systém:** Představuje vyvození závěrů, definic a pravidel, tj. zobecnění.
- **4. stupeň – metoda** (postup, cesta, způsob řešení): využití nových získaných poznatků v praxi (různá cvičení).

Zakladatelé pedagogické psychologie

- Také švýcarský pedagog **Johann Heinrich Pestalozzi** (Pestalutz) (1746-1827) bývá považován za zakladatele pedagogické a vývojové psychologie. Teoretik i praktik.
- Z nápisu na jeho hrobu:
Zachránce chudých v Neuhofu, kazatel lidu v Lienhard a Gertrud,
otec sirotků ve Stans, zakladatel nových škol v [Burgdorf](#) a [Münchenbuchsee](#).
Propůjčen výchově lidí.
[Člověk](#), [křesťan](#), [občan](#); všechno pro jiné, nic pro sebe.

Johann Heinrich Pestalozzi

- Dítě si mělo osvojit základní intelektuální, řemeslné, mravní a náboženské hodnoty a tím mělo docházet k všestrannému a harmonickému rozvoji jeho osobnosti.
- Své komplexní pedagogické představy poprvé systematicky vyložil v roce 1801 ve své knize *Jak Gertruda učí své děti*.

První americká učebnice pedagogické (edukační) psychologie

William **JAMES** (1842-1910)

*Talks to Teachers on
Psychology:
and to Students on Some
of Life's Ideals, 1899, 1900, 1925.*

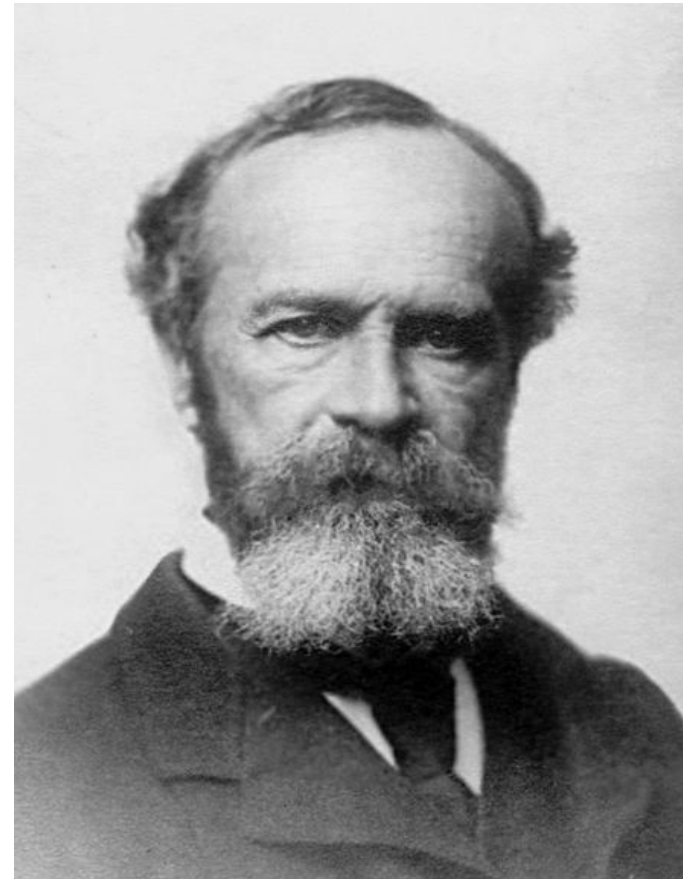
(Hovory o psychologii
s učiteli a se studenty
o některých životních ideálech).

Vyšlo: N.York Henry Holt and
Company, Press Boston 1899.

Z díla: *The Principles of Psychology*, 1890.

The Will to Believe (Vůle věřit), 1897.

*Pragmatism. A New Name for some Old
Ways of Thinking*, 1907.

W. James, lékař, náboženský psycholog, filozof, pragmatik

- Mnoho lidí se domnívá, že **myslí**, ač jenom nově řadí své předsudky.
- Nejdůležitější v životě je **žít pro něco více**, než jen vlastní život.
- Naše vlastní nedostatky nám překvapivě pomáhají.
- Chtějte, aby to tak bylo, protože smíření se s tím, co se stalo, je první krok k překonání následku každé nepříjemnosti.
- Většina toho, co nazýváme zlem... může být často změněna na posilující a povzbuzující **dobro** pouze tím, že vnitřní postoj trpitele se změní z utrpení na chuť bojovat.
- **Víra** je jedna ze sil, které umožňují člověku žít, a její úplná absence vede ke zhroucení! **Víra** dává novou chuť k životu.

Pedagogická psychologie v systemu psychologických věd (okruh 1)

Základní (teoretické) psychologické vědy:

Obecná (včetně psychologie osobnosti).

Dějiny psychologie.

Biologická psychologie.

Sociální psychologie.

Vývojová psychologie.

Psychopatologie.

Klinická psychologie.

Zoopsychologie.

Pedagogická psychologie v systemu psychologických věd (okruh 1)

Užité (aplikované) psychologické vědy:

Psychologie práce.

Sportovní.

Forenzní.

Vojenská.

Lékařská.

**Pedagogická (psychologie výchovy a vyučování)
psychologie.**

Poradenská psychologie.

METODOLOGIE A METODY PEDAGOGICKÉ PSYCHOLOGIE

- Okruh č. 2

- **Cíl (motivace):**

Transverzální, longitudinální, psychometrický a kasuistický (klinický) metodologický přístup v pedagogické psychologii. Teoretické metody. Empirické diagnostické metody subjektivní, objektivní a projekční. Labeling. Diagnostika psychiky a osobnosti analýzou komunikace verbální, paraverbální a nonverbální. Požadavky na metody poznávání psychiky a osobnosti.

Metodologické přístupy (okruh 2)

1. Transverzální (průřezový).

Např. jednorázový výzkum inteligence jednoho žáka nebo všech žáků určité školní třídy.

2. Longitudinální (dlouhodobý).

Např. opakované zkoumání inteligence a jejího vývoje.

3. Psychometrický (testový, kvantitativně-kvalitativní).

4. Kasuistický (klinický, kvalitativní).

Diagnostika psychiky a osobnosti

(okruh 2)

Kasuistický (klinický) přístup.

Anamnéza.

Diagnostická hypotéza.

Sběr diagnostických údajů (psychometrický nebo kazuistický).

Shromažďování symptomů (nahodilých, sekundárních, centrálních, kardinálních, signifikantních) závad a poruch.

Zpracování, vyhodnocení a interpretace diagnostických údajů.

Potvrzení nebo odmítnutí diagnostické hypotézy.

Stanovení diagnózy.

Formulace opatření a poskytnutí jednorázové nebo dlouhodobé odborné péče.

Vyslovení prognózy.

Komunikace diagnózy i prognózy (např. spolupracovníkům, škole, rodině, soudu atp.).

Katamnéza.

Teoretické poznávací metody

Indukce.

Dedukce.

Analýza.

Syntéza.

Analogie.

Abstrakce a generalizace.

Spekulace.

Simulace.

Formalizace.

Komparace.

psychologie (okruh 2)

Empirické (poznávací, zjišťovací) metody:

Subjektivní diagnostické metody (např. rozhovor a dotazník).

Objektivní diagnostické metody (např. pozorování a testy (např. intelligence) a laboratorní přístrojové metody).

Projekční diagnostické metody (např. kresby rodiny , výtvary, povídky na dané téma, ROR (Hermann Rorschach), T.A.T. (Murray), FDT (Machoverová) apod.).

POŽADAVKY NA EMPIRICKÉ METODY (okruh 2)

Validita (platnost, adekvátnost).

Standardnost (normalizovanost).

Objektivnost.

Reliabilita (spolehlivost).

***Kvalitativní i kvantitativní
interpretovatelnost.***

Ekonomičnost.

Konkrétní diagnostické metody ve výuce (okruh 2)

- POZOROVÁNÍ volné nebo strukturované (královna metod).
- ROZHOVORY zaměřené na chování i na prožívání.
- ANKETY A DOTAZNÍKY.
- TESTY ČTENÍ a jazykového citu podle Zdeňka **Matějčka** (1922 – 2004) a Zdeňka **Žlaba**.
- ROZBOR chování, výsledků činnosti, výtvorů a výkonů.
- DIDAKTICKÉ TESTY.
- SOCIOMETRIE podle Jacoba Levy **Morena** (1889-1974).

Konkrétní diagnostické metody ve výuce (okruh 2)

- SPECIALIZOVANÉ (psychometrické nebo klinické) PSYCHOLOGICKÉ ŠETŘENÍ:
- Malé experimenty (testování):
- KRESBA ČLOVĚKA (pána) podle americké psycholožky a prof. Univerzity v Minnesotě Florence Laury GOODENOUGHOVÉ (1886-1959).
- WISC, W.B. amerického psychologa Davida Wechslera (1898-1981),
- TEST STRUKTURY INTELEKTU (TSI) Rudolfa Amthauera.
- KOHSOVY kostky
- EOD či EPI anglického psychologa německého původu Hanse Jürgena Eysencka a Sibily Eysenckové.
- LEARY- Interpersonální dotazník amerického psychologa Timothy Learyho (1920-1996).
- TEMATICKÝ APERCEPČNÍ TEST (TAT) amerického psychologa, prof. Havardské univerzity Henry Alexandra Murraye (1893-1988)
- RAVENOVY progresivní matrice Johna Ravena.
- Johna Levisa Hollanda (1919-2006) dotazník profesních zájmů.
- FDT a jiné projektivní techniky (např. švýcarský psychiatr a psychoanalytik Hermann Rorschach (1884-1922), švýcarský psychoanalytický pedagog a spisovatel Hans Zulliger /1893-1965/).
- NŽU –*Náročné životní události* podle Thomase Holmese a Richarda Rahe (psychiatři) .

Rensis Likertovy posuzovací škály

- Škály na měření postojů a názorů lidí Jsou předložena tvrzení či výroky, které zkoumaná osoba označí výběrem z několikastupňové (např. pětibodové) míry souhlasu nebo nesouhlasu.
- Např. *Naše škola má vynikající učitele*
- (1) silně souhlasím- (2)slabě souhlasím- (3)nevím- (4)slabě nesouhlasím - (5)silně nesouhlasím.

Stroopův test - instrukce

- Pokuste se co nejrychleji jmenovat barvy následujících políček:

- _____
_____

- Nyní se pokuste co nejrychleji jmenovat barvy následujících slov (bez ohledu na význam slov):
- Test ukazuje, že pokud jsou slova vytištěna odlišnou barvou, než je jejich význam, člověk má bezděčnou tendenci automaticky číst jejich význam a značně se tím zpomaluje jeho schopnost správně identifikovat barvy.

Stroopův test

Stroopův efekt

- Jak vlastně funguje lidský mozek při zpracování více úkolů? Základy výzkumu v této oblasti položil v roce 1935 americký psycholog John Ridley Stroop. V jednom ze svých pokusů zjistil, že testovaným osobám dělá problémy označit správně barvu písma, pokud je jím napsán název jiné barvy, například když slovo zelený je vytištěno červeně. Pokud chceme provést jednu činnost, která vyžaduje naši koncentraci (označení barvy), musíme potlačit jinou zautomatizovanou aktivitu (čtení). Mozek provádí automatické procesy podvědomě a nelze je jen tak snadno vypnout. Jakmile vidíme slovo, ihned si uvědomujeme jeho význam. Pokud je v rozporu s jinou informací, dochází k interferenci.

MULTITASKING (čti multitásking)

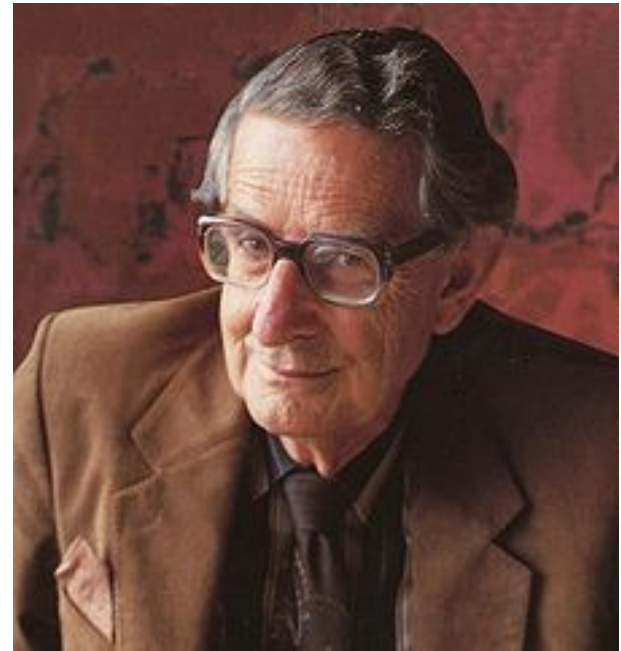
Multi je více, tasking je úkol.

- Schopnost přeskokovat mezi úkoly závisí zčásti na druhu těchto úkolů. Pokud nejsou ve hře protichůdné informace, které by způsobily interferenci, pak lze snadno spojovat zautomatizované činnosti (například chůzi) s obtížnějším zadáním (třeba vedení rozhovoru). Rovněž je možné zkombinovat dva relativně složitější úkoly, pokud se navzájem příliš nepodobají. Klavírista může třeba hrát novou skladbu z partitury a přitom opakovat slyšený text rychlostí 150 slov za minutu. Informaci pro obě činnosti totiž dostává dvěma různými kanály, zrakem a sluchem, aktivuje přitom dvě různá mozková centra a požadované úkony vykonává pomocí různých svalových skupin.

Hans Jürgen Eysenck (1918-1997)

- EOD (EPI).
- JEPI.
- Extraverze.
- Introverze.
- Neuroticismus.
- Psychoticismus.

H. Zulligerův diapozitivový test (analogie testu Hermanna Rorschacha)

Hermann Rorschach (1884-1922)

- Švýcarský psychiatr
Autor projekčního
testu
inkoustových
skvrn

TAT H.A. Murraye (1893-1988)

- 20 mnohovýznamných obrázků
- Zakladatel personologie 6.
- Prof. Harvardské univerzity

Henry Alexander Murray

- Americký psycholog (Harvardova univerzita)

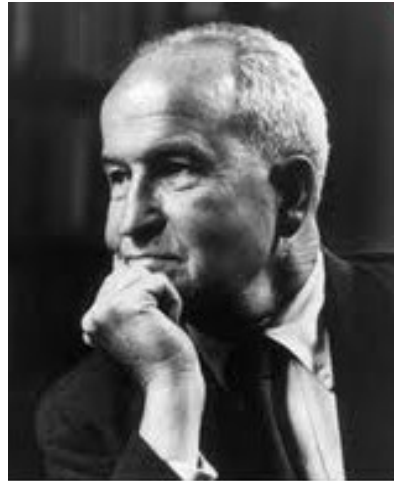
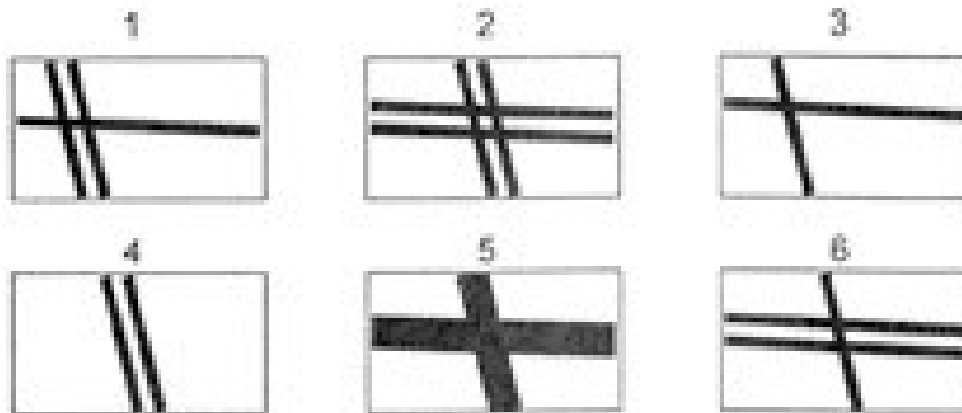
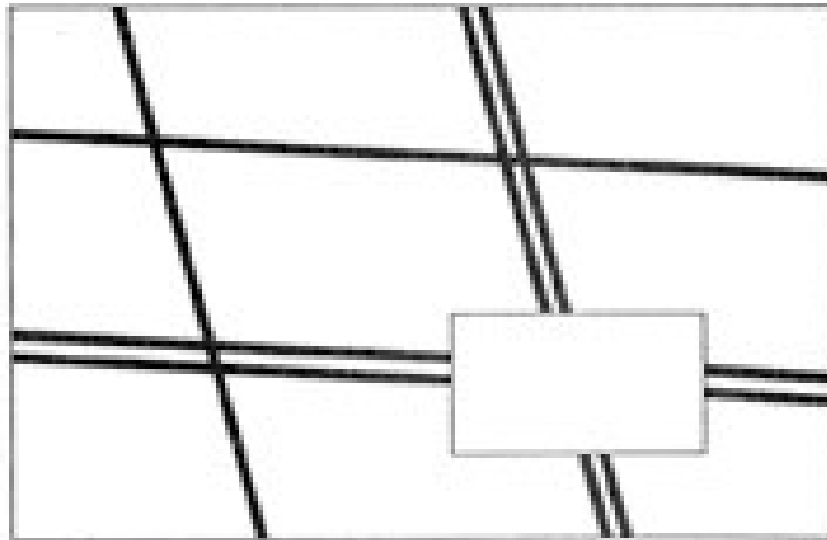

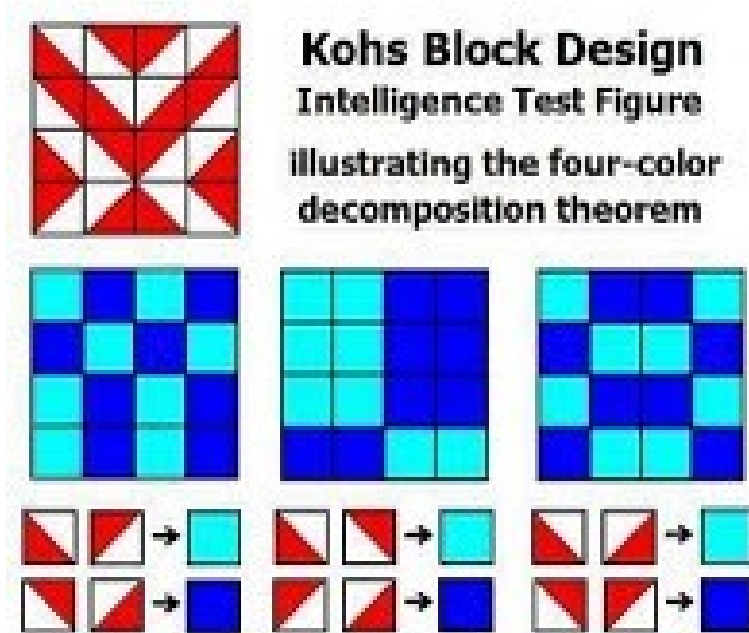
Photo: Harvard University Archives

J. Ravenovy progresivní matrice

S.C. Kohsovy kostky

- [KohsFigure](#)

S.C.KOHS

- **S. C. Kohs** , *úprava: L. Košč* **Popis testu:**

Individuální test primárně určený ke zjišťování úrovně všeobecných rozumových schopností, její performační složky u dětí a dospělých. V testu má vyšetřovaná osoba za úlohu sestřít ze čtyřbarevných kostek různě tvarované a barevně kombinované, stále složitější obrázky v souladu s předkládanými předlohami. Je to původně americký (USA) test S. C. Kohse (1923), u nás standardizovaný na reprezentativním výběru 6-16 letých dětí (275 chlapců a 275 děvčat) + 100 náhodně vybraných dospělých (50 mužů a 50 žen) Ladislavem Koščem.

Kohsův test, zejména při zohlednění výsledků kvalitativní analýzy jejího průběhu a výsledků testování pomocí ní, je výjimečně vhodnou, v praxi ověřenou a informativní diagnostickou pomůckou, která rozhodně nemůže chybět v baterii nejběžněji používaných testů nejen ve všeobecné psychologicko poradenské, ale i speciální psychologicko-klinické praxi.

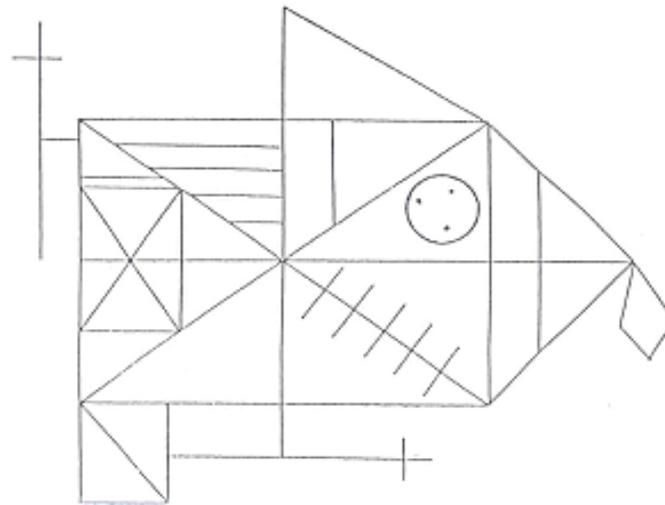
- **Použití:** u dětí od 6. roku života a u dospělých.
- **Čas potřebný k administraci:** max. 40 min. u dětí, u vysoce inteligentních dospělých i podstatně kratší dobu.
- **Čas potřebný k vyhodnocení a interpretaci:** kvantitativně v průměru asi 5 min.

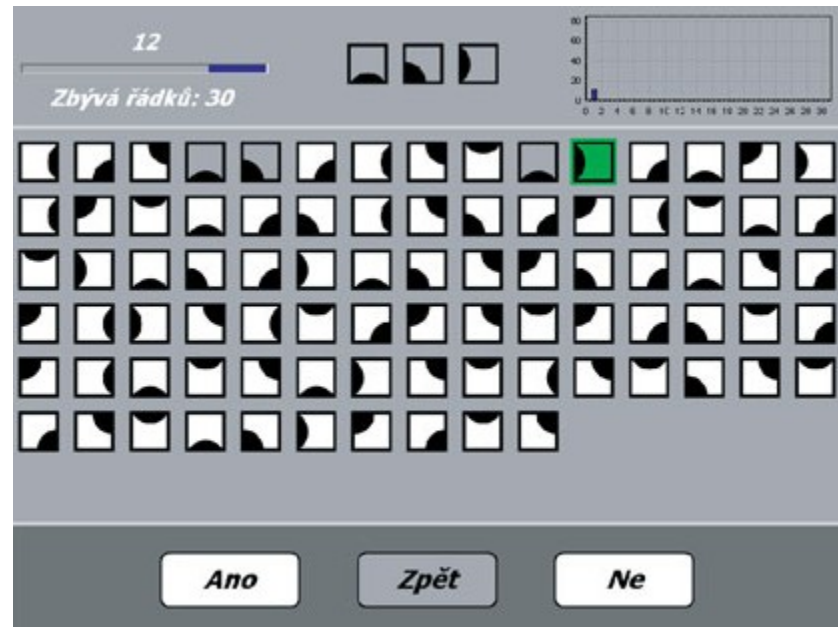
André Reyova figura (1905-1965)

- Objektivní švýcarská psychologická empirická diagnostická metoda.
- Diagnostika závad a a poruch CNS (organicita).
- Diagnostika a diferenciální diagnostika mentálních závad a poruch.
- Úroveň vizuální percepce a paměti.
- Schopnosti a dovednosti senzomotorické, vizuoprostorové a konstrukční.
- Nejdříve kopie, pak za 3 min. reprodukce

André Reyova komplexní figura

Bourdonův test a ADD, ADHD (LMD)

Benjamin Bourdon

- Benjamin Bourdon (1860-1943) byl francouzský psycholog a univerzitní profesor.
- Byl zakladatelem laboratoře psychologie a experimentální lingvistiky na univerzitě v Rennes (1896).
- Jeho dnes již klasická výkonová a zátěžová psychologická diagnostická metoda měření pozornosti (Bourdonův test) se stále v praktické psychologii efektivně využívá.

Benjamin Bourdon (1860-1943)

Číselný čtverec

6	1	18	22	14
12	10	15	3	25
2	20	5	23	13
16	21	8	11	7
9	4	17	19	24

T.S.I. Rudolfa Amthauera (1920-1989)

Při řešení devíti subtestů zkoušky německého psychologa Rudolfa **Amthauera** (celá zkouška trvá 90 minut) se uplatňují tyto psychické funkce: konkrétně praktické usuzování, jazykový cit, kombinační schopnost, schopnost abstrakce, paměť pro slova, praktické početní myšlení, teoretické početní myšlení, plošná představivost, prostorová představivost .

Florence Laura Goodenoughová (1886-1959)

- Autorka testu
Kresba člověka (pána)
pro děti
- Prof. univerzity
v Minnesotě

ICL Interpersonal Adjective Checklist

- Dotazník interpersonální diagnózy (Timothy Leary (1920-1996), R.F.Suczek, R.L.Laforg, USA), klasická mezinárodně využívaná sociálně psychologická kvalitativně-kvantitativní osobnostní diagnostická metoda identifikující interakční styly a strategie sociální komunikace (např. dominantnost, submisivnost, agresivnost, afilantnost), a to adaptivní i maladaptivní.

Zdeněk Matějček (1922-2004)

Zkoušky čtení.

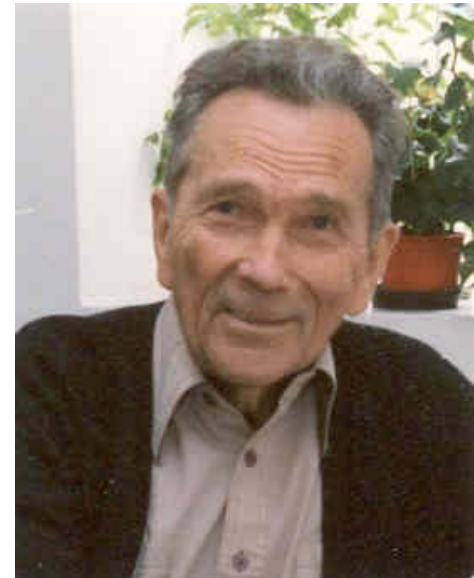
Kresba rodiny.

Obkreslování geometrických tvarů.

- Diagnostika dyszávad a poruch:

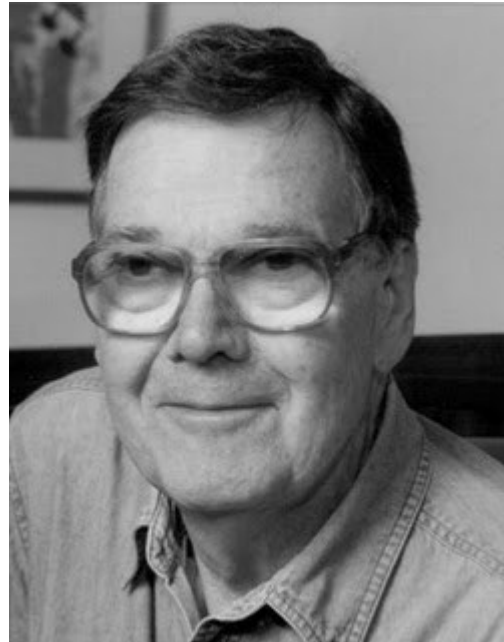
dyslexie,
dysgrafie,
dyskalkulie,
dyspinxie,
dysmuzie.

- Psychická deprivace a subdeprivace.

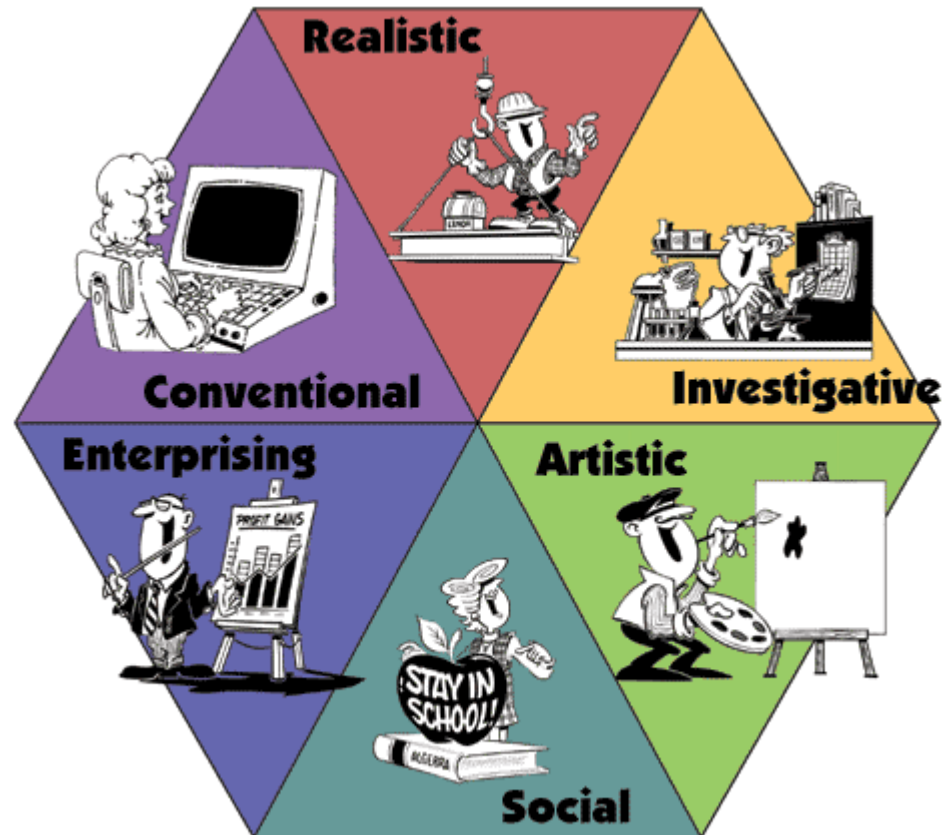
John Levis **Holland** (1919-2006)

- Autodiagnostika
profesního
zaměření

John Holland

- Typy osobnosti (a také profesí):
- 1. Realistické
- 2. Konvenční (konformní)
- 3. Podnikavé
- 4. Sociální
- 5. Umělecké
- 6. Investigativní (intelektuální)

Fundamentální atribuční chyba (Fritz Heider/1896-1988/, rakouský psycholog)

- Základní, často se vyskytující tendence při hledání příčin chybování: zejména u cizích lidí podceňujeme až ignorujeme vliv situačních faktorů a přeceňujeme vliv činitelů osobnostně dispozičních, kdežto u sebe sama hledáme příčiny svých chyb primárně ve vnějších situačních okolnostech a ne v našich vlastních psychických a osobnostních vlastnostech a aktivitách (Dale T. Miller a Michael Ross, 1975).

Fritz Heider (1896-1988)

Forerův efekt

- Americký psycholog Bertram R. Forer (1914-2000), zkoumal v roce 1948 tzv. **horoskopový efekt**.
- Padesáti studentům navrhl, že jim vypracuje osobní posudek. Po dvou týdnech jim vypracované posudky přinesl a požádal o zhodnocení přesnosti posudku jejich osoby na stupnicí od jedné do pěti, přičemž pětka znamenala naprostou přesnost posudku. Průměrná známka byla 4,3. Studenti tedy posudky považovali za téměř přesné, odpovídající profilu jejich osobnosti.
- Potom však Forer studentům sdělil, že **všichni dostali jeden a tentýž posudek, který opsal z astrologického horoskopu**. Podkladem Forerova (resp. Barnumova) efektu může být **podvědomá psychická reakce, heterosugesce, autosugesce, sebeklam, „selektivní myšlení“**.

Bertram Forer (1914-2000)

LABELING

(okruh 2)

Odbornou pedagogicko psychologickou diagnostiku osobnosti dětí a mládeže nesmíme zaměňovat s **labelingem** (čti lejblingem), což je neodborné, subjektivistické štítkování, etiketizování a nálepkování osobnosti, které často stigmatizuje postižené jedince na dlouhou dobu

(rváč, lenoch, trojkař, mentál, sociál, zbohatlík).

(ONDREJKOVIČ, P. *Socializácia v sociologii výchovy*. Bratislava: Veda, 2004).

PSYCHOLOGIE UČENÍ A VZTAH UČENÍ, VÝVOJE A VÝCHOVY

Okruh č. 3

Cíl (motivace): učení, vývoj a výchova jako celoživotní a úzce propojený proces.

Učení a jeho zákony, druhy učení: podmiňováním, percepčně motorické, verbální, pojmové, řešením problémů, sociální. Fáze učení a metody učení: PQIRST, učení se ve spirále (J. S. Bruner), aktivizační metody učení a vyučování.

Výsledky učení. Vývoj a jeho biologická a sociální determinace. Typy průběhu vývoje : progresivní, regresivní, harmonický a patologický. Etapy vývoje podle E. H. Eriksona, S. Freuda, J. Piageta a L. Kohlberga. Výchova a její typy. Sebevýchova.

Vztah učení, vývoje a výchovy (okruh 3)

Učení je *biodromální*, celoživotní proces (týkající se celoživotního vývoje a rozvoje, formování a perspektiv psychiky a osobnosti.)

Učení v užším (vědomosti) a *širším* (i povahové vlastnosti) slova smyslu.

(Učení jako opak zděděného, vrozeného, instinktivního).

Učení intencionální (je vědomé a záměrné).

Učení funkcionální bývá nevědomé, podvědomé a nezáměrné (bývá často příčinou nežádoucích výsledků).

VÝSLEDKY UČENÍ (okruh 3)

1. Vědomosti

2. Dovednosti

3. Návyky

4. Vlastnosti charakteru

Vědomosti= učením osvojené informace a poznatky

= soustavy představ a pojmů.

Mohou být z nejrůznějších oborů (např. poznatky z anatomie, přehled o výtvarném umění 20. století, znalost pravidel hry „Člověče, nezlob se“ atd.); osvojujeme si je např. ve škole; zároveň se s řadou vědomostí o společnosti, přírodě a o praktických činnostech setkáváme od nejútlejšího dětství prostřednictvím her, sdělovacích prostředků a knih

Dovednosti

= pohotovosti k činnosti

- charakterizujeme je jako **dílčí psychické předpoklady pro vykonávání určité činnosti**
- k jejich **osvojování** dochází **záměrně i bezděčně**

- 1. senzomotorické dovednosti**– pohybové dovednosti (psaní, skákání do výšky, pletení, řízení automobilu, žehlení, hra na hudební nástroj)
- 2. intelektové dovednosti**– myšlenkové dovednosti (řešení soustav rovnic, užívání gramatických pravidel)
- 3. sociální dovednosti**– společenské dovednosti (vcítění se do druhého, vedení skupiny, spolupráce, pochvala, odhadnutí reakce člověka)

Návyky

= zautomatizované úkony

jsou dílčí psychické předpoklady, které pobízejí člověka v určité situaci k určitému chování (např. čištění si zubů, uklízení po jídle ze stolu, příprava do školy, pití alkoholu atd.); mohou být jak **pozitivní** (**usnadnění činnosti**) tak i **negativní** (**zlozvyky**, kterými můžeme ohrožovat sebe i okolí)

Vlastnosti charakteru

*(kladné i záporné, např.
optimismus,
pesimismus).*

- jednotlivé druhy učení i jejich výsledky jsou vzájemně propojené
- např. výhodou jsou rozvinuté senzomotorické a sociální dovednosti (orientace v sociálních vztazích, umění spolupracovat)

Výsledky učení závisejí na

1. postupu při učení (metodě učení)
2. výsledcích učení předchozího a motivaci
3. aktuálním stavu jedince, na jeho rysech a vlastnostech
4. vnějších podmínkách učení (obsah učiva, metody vyučování, působení a vlastnosti učitele, vybavení školy, cíle, které si škola staví, zázemí a postoje k učení v rodině, emoční atmosféra v rodině i školní třídě)

Druhy učení (okruh 3)

- **Podmiňování**: klasické (pavlovovské), averzivní a instrumentální (operantní, skinnerovské).
- **Percepčně – motorické (též senzomotorické)**: např. psaní.
- **Verbální učení se poznatkům** : zapamatování si.
- **Pojmové učení se poznatkům**: s porozuměním, analytické, syntetické, třídící.
- **Učení se metodám řešení problémů**: odhalování horizontálních i vertikálních vztahů mezi jevy, třídění.
- **Učení vhladem**: spontánní a náhlé holistické řešení situace

Druhy učení

- **Sociální učení:**
- získávání např. sociálních dovedností, adekvátní sociální komunikace. Osvojování si sociálních norem, aktivit a způsobů chování akceptovaných v dané společnosti.
- **Zástupné (substitutivní učení) a zpevnování (vicarious reinforcement):**
- učení se z pozorování důsledků jednání a chování jiných lidí a z následných emocionálních reakcí (prožívání) druhých lidí.
- **Komplexní učení** (vytváření tzv. mentálních map, tj. obrazů skutečnosti (reality) v mysli a mentální operace s nimi.

Verbální učení a vznik rozvinutého jazykového kódu (Basil Bernstein) (okruh 3)

Rozvoj jazykového kódu je pravděpodobný když
rodiče :

jsou vždy ochotní dítě vyslechnout,
srozumitelně s ním hovořit,

vcit'ovat se do jeho myšlenkových pochodů i
slovního vyjadřování,

umí dítěti dát najevo, že je berou vážně, že
považují za důležité něco s ním prohovořit, něco
spolu s ním pochopit, na něco přijít.

Britský sociolog a psycholog Basil BERNSTEIN

prokázal, že děti se poměrně záhy naučí zvládat svůj mateřský jazyk v jednom ze dvou **jazykových kódů**. Který z nich to bude, má dalekosáhlé důsledky pro jejich další život, hlavně pro jejich další vzdělávací dráhu a sociální zařazení.

Jde o

1. **kód rozvinutý** (elaborovaný), anebo o
2. **kód omezený** (restringovaný).

Pro **rozvinutý jazykový kód** je charakteristická osobní zkušenost, že jazyk, řeč, rozhovor jsou radostným projevem, do kterého je příjemné se pohroužit, poněvadž se asi vy jeví něco zajímavého, důležitého, milého. Jedinec se také opakovaně ujišťuje, že uchopením jakého problému pomocí jazyka, řeči, napomáhá jeho úspěšnému zvládnutí, a to jak v případě řeči vnitřní (při promýšlení a samomluvě), tak i řeči vnější (při rozmluvě s někým druhým).

Pro **omezený jazykový kód** je naopak typické, že řeč je zažita spíše jen jako nástroj vyjadřování příkazů, zákazů, instrukcí, nebo jako nástroj jednoduchého sdělování základních pocitů, stavů a rozpoložení. Tedy ne jako katalyzátor formulování problému, otázky, úkolu, nápadu apod., který je záhodno diskutovat, řešit, argumentovat, analyzovat - jak je tomu u předchozího kódu rozvinutého.

Vznik příslušného kódu souvisí s
převládajícími formami
komunikace mezi členy
bezprostředního okolí dítěte -
jmenovitě jeho rodiny.

Tendence ke vzniku rozvinutého kódu je podporována tehdy, když jsou rodiče vždy ochotní dítě vyslechnout, srozumitelně s ním hovořit, vcitovat se do jeho myšlenkových pochodů i slovního vyjadřování, když umí dát dítěti najevo, že je berou vážně a že považují za důležité něco s ním prohovořit, něco spolu s ním pochopit, na něco spolu s ním přijít.

Oproti tomu **tendence ke vzniku omezeného kódu** je podporována tehdy, když vzájemný styk mezi dítětem a rodiči se omezuje na pří-kazy, zákazy či stereotypní"(stále víceméně stejné) fráze; když pokusy dítěte něco formulovat se setkávají s nezájmem, ironickými komentáři, podrážděností.

Jazykový kód se v člověku upevňuje už na konci předškolního věku, a má tendenci nadále přetrvávat. **Přebudování** nekvalitního omezeného kódu **na kód rozvinutý je možné, ale nesnadné.** Mnohdy je nutný speciální, přecvičovací výcvik, vedený odborníkem.

Děti, u nichž došlo k vývoji kódu omezeného, jsou ve srovnání s dětmi kódu rozvinutého již od začátku školní docházky v nevýhodě. Postrádají totiž způsobilost operovat abstraktními pojmy, ulpívají na jednodušších formách používání jazyka, spjatých s jejich osobními, konkrétními prožitky. Tyto děti také v důsledku svého neobratného, stereotypního vyjadřování snáze vyvolávají v učiteli dojem, že jsou méně nadané, hůře vychované a problematické, což jim ztěžuje jejich postavení ve třídě. A konečně, poněvadž zkoušení ve škole je vesměs také záležitostí úrovně řečového projevu (řečové kompetence), dostávají zpravidla horší známky, což zase dále oslabuje jejich studijní motivaci, sebedůvěru, komplikuje jejich vztah ke škole a vzdělávání

Důležitým **prostředkem verbálního učení** jsou např. **dramatizační hry; vhodně navozované situace**, ve kterých je zapotřebí o něčem se domlouvat, něco si navzájem vysvětlit, obracet se k partnerovi a publiku. Neméně významné je probouzet v dětech a mládeži vnímavost pro krásu slova kultivovanou stavbu řeči, což je jeden ze základů rozvíjení vyšších estetických citů.

Učení pojmové (okruh 3)

Je spojeno s učením **slovním**, bez něj se nemůže plně rozvinout.

Je základní složkou vývoje myšlení a předpoklad k adekvátnímu řešení problémů.

**J. Piaget (1896 – 1980),
L. S. Vygotskij (1896 – 1934).
Okruh 3**

J. Piaget (1896 – 1980), L. S. Vygotskij (1896 – 1934)

Objasnili vznik a vývoj pojmů během dětství.

Důležitý zlom ve vývoji pojmů:

Přechod od ***nepravých pojmů*** (pseudopojmů, naivních pojmů, prekonceptů, které mají složku kognitivní, afektivní i konativní) předškolního dítěte k pojmům ***pravým*** neboli skutečným, které odrážejí obecné, stálé a podstatné znaky a vlastnosti jevů.

Fáze zvládnání pojmů

1. Dítě prostě spojuje s daným pojmem určité zkušenosti, které ho napadají.
2. Začíná si uvědomovat, že pojem je dán určitými stálými znaky a snaží se je vyjmenovat.
3. Dítě, zpravidla za pomoci dospělého, dospívá k úvaze, umožňující mu vytyčit kritérium volby klíčového znaku třídění, podstatného znaku tvorby pojmu.
4. Dítě pojem precizuje pomocí jeho souvztažností s jinými pojmy (nadřazenými, podřazenými apod.), upřesňuje ho a aplikuje.

Pojmy se vyznačují svou
uvědomovaností, systémovostí a systematičností

Lev S. Vygotský (1896-1934)

- **Zóna aktuálního vývoje**

Vyjadřuje aktuální stav zralosti, vyspělosti, samostatné kognitivní disponovanosti a výkonnosti žáka

- **Zóna nejbližšího (tj. proximálního) vývoje**

To, co dnes dítě vykonává s pomocí dospělých, ale co bude v blízké budoucnosti provádět samostatně.

Fáze učení podle projektu RWCT (Reading and Writing for Critical Thinking) (okruh 3)

Projekt **Čtením a psaním ke kritickému (samostatnému) myšlení** se opírá o **fáze učení** podle modelu EUR (Jeannie **Steelová**, **Kurtis S. Meredith**, **Scott Walter**, **1997**):

- E - **evokace** (vybavování toho, co žák už o dané oblasti ví, resp. co se domnívá, že ví).
- U – **uvědomění si** (přijmutí, pochopení i docenění významu nových učitelem předávaných informací a poznatků).
- R – **reflexe** (osobní formulace zdokonaleného poznatku a jeho nová strukturace, exaktnější zařídování).

METODA učení PQRST (okruh 3)

Tato metoda je zaměřena na zlepšení schopnosti studovat a zapamatovat si materiál obsažený v učebnici. Jejím cílem je zlepšení porozumění a uchovávání údajů při učení se z textu. Nese název dle posloupnosti jednotlivých kroků:

- **P**review (Přehled)
- **Q**uestion (Otázka)
- **R**ead (Čtení)
- **S**elf-recitation (Opakování)
- **T**est (Zkouška)

Etapy P a T se týkají kapitoly jako celku, prostřední tři etapy se zaměřují na jednotlivé oddíly textu.

(Autoři: T. a H. Robinson, George Spache, Paul Berg, 1978)

V **první etapě (P)** jde o získání přehledu o hlavních tématech a oddílech textu (např. kapitoly knihy nebo článku). Pozornost věnujeme názvu kapitoly, přehledu na začátku kapitoly (v případě vědeckého článku se jedná o tzv. abstrakt), nadpisům hlavních oddílů a pododdílů a pečlivě přečteme také souhrn (shrnutí) na konci kapitoly. Tímto způsobem jsou položeny základy hierarchické organizace obsahu textu.

Druhou, třetí a čtvrtou etapu používáme u každého oddílu kapitoly tak, jak se s nimi postupně obeznamujeme. **Druhá fáze (Q)** spočívá v přečtení a následném převedení názvu oddílu a pododdílů do otázek, na které chceme při čtení oddílu nalézt odpověď. Nalezení těchto odpovědí je náplní **třetí fáze (R)**, kdy čteme příslušný oddíl a hledáme v něm odpovědi. Po přečtení celého oddílu můžeme zvýraznit klíčová slova nebo slovní spojení, nemělo by se však jednat o víc než 10-15% textu. **Ve fázi opakování (S)** se snažíme vybavit si hlavní myšlenky oddílu a odříkat je zpaměti (v optimálním případě nahlas). Správnost a úplnost opakování zkontrolujeme opět s textem.

Po dokončení celé kapitoly přistoupíme k **etapě poslední (T)** – přezkoušení látky z celé kapitoly. Její podstatou je vybavení si z paměti hlavních myšlenek a porozumění vztahů mezi různými fakty uvedenými v textu. Tato etapa si může vyžadovat prolistování kapitoly, zkontrolování klíčových myšlenek atp. Důležité je opětovné přečtení stručného souhrnu kapitoly.

Metoda učení SQ4R

- **Metoda SQ4R**
  - Rovněž tato metoda dostala název podle jejích jednotlivých fází:
  - Survey (prozkoumání),
  - Question (otázka),
  - Read (čtení),
  - Reflect (přemýšlení),
  - Recite (hlasité opakování),
  - Review (rekapitulace).
- (Autoři: F.P. Robinson, E.J. Thomas, 1972)

Metody aktivizační a strukturování učiva (okruh 3)

Vytváření sítí, **mozaik**.

Strukturování klíčových pojmů, **seskupování**, shlukování (*clustering*).

Vytváření **schémat**.

Tvorba map, *pojmové mapování*, kognitivní **mapování**, mind mapping- strukturovaný záznam myšlenek a informací, vizualizace myšlenkového procesu, metoda grafického a ikonického uspořádání myšlenek do tzv. myšlenkových (kognitivních) map („pavučky“).

Bloková schémata, **tabulky**, grafy, vývojové diagramy, opěrné konspekty, vztahy mezi pojmy.

Aktivizační metody se spolu s použitím moderní výukové techniky stále více aplikují ve vyučovacím procesu. Jejich pomocí je možné lépe aktivizovat zájem žáků, navozovat a řídit jejich vnímání a organizovat jejich praktické činnosti. Formativní působení výuky na osobnost žáků přispívá k zvýšení jejich úspěšnosti.

Pokud se učitel sám naučí správně a tvořivě pracovat s předloženým materiálem a účinně pracovat s učebním cílem ve vyučovací hodině, nejenže umožní lepšího dosažení cíle, ale zvýší úspěšnost neprospívajících žáků. Vyučovací aktivitou učitele je práce s učivem tak, aby vyvolalo žákovu pozornost, prošlo do zájmové sféry a aby se stalo obsahem žákových učebních činností.

Učivo je žákům předáváno formou prezentace, není však žádoucí, aby jej mechanicky opisovali. Jednak jim to znemožňuje pozorně sledovat výklad, jednak je to při domácí přípravě odvádí od studia z učebnice. Zároveň není žádoucí, ani nelze vést všechny hodiny touto formou výuky. Neměli by zcela nahradit výklad učitele a jeho přímou práci s žáky.

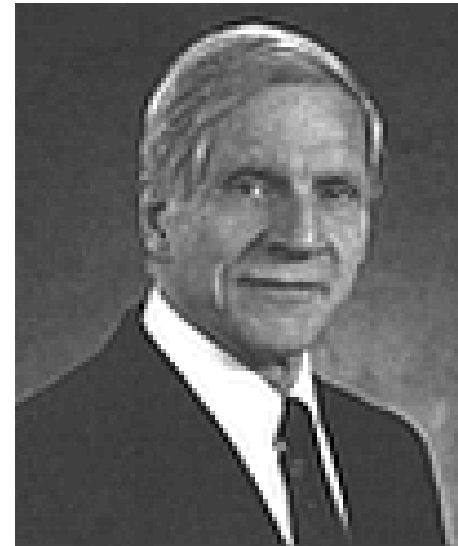
Duální teorie kódování Allana Paivia (nar. 1925)

- Kanadský psycholog (Univerzita v Ontariu).
- Mentální reprezentace

Logogeny v mentálních mapách
(autonomní kódy slov).

Imageny v mentálních mapách
(autonomní kódy představ, obrazů).

Lépe se vštěpují
konkrétní pojmy.

- Pro výchovně vzdělávací proces je důležitá i **teorie duálního (dvojího) kódování Allana Paivia**, kanadského kognitivního psychologa, který uvádí, že slova (mluvená i psaná) a obrázky či představy jsou v mozku kódovány relativně autonomně (slovní kódy pro mentální reprezentací jsou **logogeny** a obrazové kódy jsou **imageny**). Pro dobré zapamatování je proto vhodné kombinovat prezentaci slov a obrázků.

Metody aktivizační a strukturování učiva

Brainstorming („bouření mozku“)
mozkotřas kreativních nápadů na dané téma.

UČENÍ SE VE SPIRÁLE

(**Jerome Seymour Bruner** (nar.
1915) (okruh 3)

Americký pedagogický psycholog a filozof vzdělání, autor kognitivní teorie učení.

Učení ve spirále je

postupné zpřesňování a prohlubování znalostí návratem ke studiu týchž poznatků, pojmů a pojmových struktur, avšak na vyšší teoretické i zkušenostní úrovni.

Velmi významný pro rozvoj pedagogiky a didaktiky měl filozoficky orientovaný americký vývojový, obecný a teoretický psycholog **Jerome Seymour Bruner** (narozený 1915), který rozvíjel a aplikoval teorii poznání zaměřující se na roli kulturních a zkušenostních faktorů a prostředí v utváření *vnímání sebe sama* a další.

Požadoval, aby si žáci osvojili především základní strukturu učebního předmětu, systém základních principů, pojmů a jejich vztahů. Je autorem tzv. *učení ve spirále*.

Jde o postupné zpřesňování a prohlubování znalostí návratem ke studiu týchž poznatků, pojmů a pojmových struktur, avšak na vyšší teoretické a zkušenostní úrovni. Je to vlastně cesta od předvědeckých pojmů a struktur až k pojmům a strukturám vědeckým.

V češtině vyšel jeho *spis Vzdělávací proces*.

„Zákony“ učení (okruh 3)

Motivace intrinsická (vnitřní motivace, např. zájem) a **extrinsická** (vnější motivace či energetizace a stimulace, např. incentiva, odměna).

Příliš vysoká motivace může být i nežádoucí (stres). Výkon je především součin schopnosti a motivace ($v=s.m$).

Yerkes-Dodsonův zákon, t j,
zákon obrácené U křivky, funkčně
optimální je střední úroveň
motivace a aktivace, zejména pro
komplexní a obtížné úkoly.

(**Robert Mearns Yerkes (1876-1956)** a **John Dillingham Dodson** byli američtí psychologové). Dodson se občas v literatuře uvádí jako Dobson.

Zpětné vazby (regulace a kontrola učitelem, regulace a kontrola spolužákem, sebekontrola, autoregulace).

Transfer = kladný přenos minulého učení nebo minulé znalosti a zkušenosti na současné a budoucí učení i chování a prožívání člověka

např.:

- horizontální*** (laterální) tj. kladný přenos na téže úrovni složitosti;
- vertikální*** tj. kladný přenos na vyšší, pokročilejší úrovni složitosti;
- bilaterální***, např. z jedné horní končetiny na druhou

Interference (záporný přenos, proaktivní (negativní vliv na následující učení) a retroaktivní (záporný vliv na již dříve naučené)).

Opakování (cviku, aktivní upevňování získaných, vědomostí a dovedností, zdokonalování naučeného).

Vývoj (okruh 3)

Změna rázu **vzestupného** (progresivního) nebo sestupného (regresivního) nebo stagnování.

Regres nemusí vždy znamenat lineární návrat k něčemu dřívějšímu, nýbrž kvalitativně nový jev.

Vývoj má tvar nepravidelné **spirály**.

Může být relativně **harmonický**, disharmonický nebo patologický.

Egocentrismus se během vývojového zrání má měnit na tzv. **nostrismus** (nos= my), tedy altruismus, prosociální chování.

Determinace vývoje psychiky a osobnosti

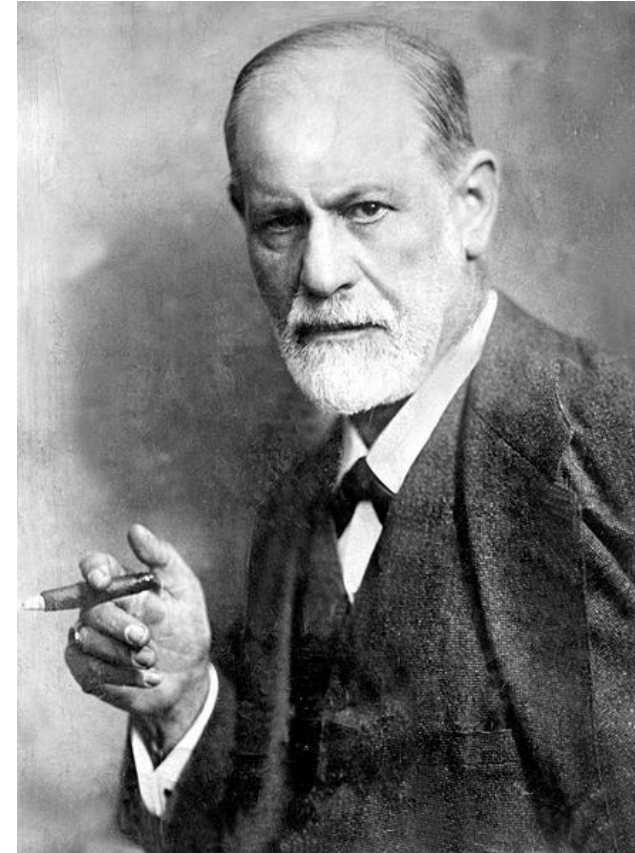
Biologická determinace vývoje
(zejména dědičnost).

Sociální determinace vývoje
(zejména výchova).

Osobní (individuální) determinace vývoje
(autoregulace)

Stadia vývoje podle Sigmunda Freuda (1856 - 1939)

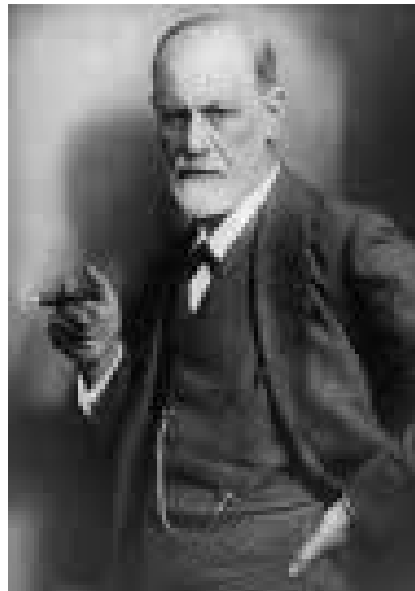
1. **Orální fáze** (0 – 1 rok).
2. **Anální fáze** (2. až 3. rok).
3. **Falická fáze** (3 - 6 let).
Oidipovský komplex.
Elektrín komplex.
4. **Latentní fáze** (6 až 12 let).
5. **Genitální fáze** (od 12 let).

Sigmund Freud

(1856 Příbor -1939 Londýn)

- Rakouský lékař a psychiatr židovského původu, zakladatel psychoanalýzy.

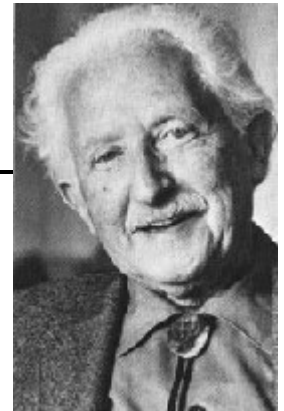

Stadia (etapy) vývoje (okruh 3)

Podléhají změnám v čase. Přejímáme americký pojem adolescence již od 10 let. Pojem *vlastní stáří* se posunul od 60 let do 75 let (WHO).

- **8 stadií („věků“) psychosociálního vývoje podle amerického neopsychoanalytického psychologa Erika Homburgera Eriksona (1902-1994):**

<u>Stadium</u>	<u>Věk</u>	<u>Psychosociální krize</u>
	<u>Učinná síla</u>	
1. orálně-smyslové	do 1 roku	základní důvěra x nedůvěra
2. muskulárně-anální	2-3 roky	autonomie x stud a nejistota
3. pohybově-genitální cíl (záměr)	3-6 let	iniciativa x vina
4. latentní	6-12 let	snaživost x podřízenosti (méněcennosti) .
5. adolescence	12-19 let	identita Ega x zmatení (konfuzi) rolí
6. raná dospělost	20-25 let	intimita x izolace (osamělost) I
7. střední dospělost	26-64 let	plodnost (generativita) x stagnace
8. pozdní dospělost	65-smrt	integrita Ega x zoufalství

Stadia kognitivního vývoje podle Jeana Piageta (okruh 3)

- Kognitivní vývoj neprobíhá spojitě, některé relativně významné posuny umožňují rozlišovat jednotlivá stadia úrovně poznání.
- Kromě řady dílčích stadií Jean Piaget (1896-1980) rozeznává čtyři stadia hlavní:
  - senzomotorické** (od narození do 18 – 24 měsíců);
  - předoperační** (18-24 měsíců až 7 let);
  - konkrétních operací** (7 – 12 let);
  - formálních operací** (zhruba od 12 let výše).

Asimilace a akomodace podle Jeana Piageta

- **Asimilace** znamená zahrnout novou informaci, zkušenost, poznatek do již existujících kognitivních struktur, schemat, mozaik.
- **Akomodace** znamená složitější reorganizaci osobního kognitivního systému, když nová informace, zkušenost, poznatek do stávajícího systému nezapadá.
- Asimilace a akomodace vedou k dosažení **ekvilibria** -rovnovážného stavu ve vývoji a zrání.

Jean Piaget

(1896-1980)

- Švýcarský biolog a vývojový psycholog

Stadia mravního vývoje podle L. Kohlberga (okruh 3)

Lawrenc **Kohlberg** (1927-1987)
rozlišuje tři hlavní ***fáze (stadia)***
morálního vývoje, každou z nich
dále člení do stupňů.

1. Fáze prekonvenční (*předškolní dětství*):

- první stupeň je charakterizován poslušností a orientací na vyhnutí se trestu
- druhý stupeň je dán účelově a směnou - za dobré se považuje dodržování pravidel pouze tehdy, je-li to v bezprostředním osobním zájmu, jednání podle principu “stejně za stejné”.

2. Fáze konvenční morálky(školní věk):

- třetí stupeň charakterizuje konformita, souhra mezi lidmi - dobré je to, co se očekává, je důležité být dobrým člověkem podle obvyklých společenských měřítek
- čtvrtý stupeň sociální souhra, uchování systému - dobré je plnění povinností, se kterými člověk souhlasil, zákony a pravidla se mají dodržovat s výjimkou naprostých krajností, kdy dochází ke konfliktu s jinou normou.

3. Fáze postkonvenční(dospělost):

- pátý stupeň odpovídá společenské smlouvě, užitečnosti, právům jedince jako obecnějším principům; lidé jsou nositeli rozmanitých hodnot, názorů a přesvědčení; většina hodnot je relativní, přesto je dobré je v rámci společenské smlouvy dodržovat, některé hodnoty (život, svoboda) ale relativní nejsou, musí se chránit bez ohledu na názor většiny. K přesunu do tohoto stadia dochází asi ve třiceti letech.
- šestý stupeň se vyznačuje zaměřením na obecné etické principy - dobré je dodržování svobodně volených obecných principů (obecná spravedlnost, rovnost lidských práv, lidská důstojnost). Tohoto stadia dosahuje velmi málo lidí. Snad 15% dospělých.
- sedmý stupeň je tzv. náboženské stadium, které je ve své podstatě mystické. Jde o tzv. kosmické vědomí, jednotu s vesmírem či s Bohem.

L. Kohlberg

(1927-1987)

- Lawrence Kohlberg, americký psycholog

Lawrence
Kohlberg

Psychologie výchovy

(okruh 3)

Edukace (výchova i vzdělávání):

- intencionální,
- funkcionální.

Výchova a řízení:

- autoritativní,
- liberální,
- demokratické (podle Kurta Lewina).

Správná výchova (Leo Kanner (1894-1981)).

Sebevýchova (autoregulace, automonitorování, selfmanagement).

Převýchova (reedukace).

Verboterapie a grafoterapie.

Chybné typy výchovy (podrobně okruh 10 - podle H. R. Lückerta)

Leo Kanner (1894-1981)

- Rakouský psychiatr, který emigroval do USA. Napsal první učebnici *Dětská psychiatrie*. Zabýval se mj. autismem.

Pedagogická psychologie

Správná výchova podle L. Kanner

- **Akceptuje** poznanou psychiku a osobnost vychovávaného, adekvátně saturuje jeho potřeby, vede ho k harmonii a k všestrannosti.
- Je přiměřeně autoritativní (řídící), cílevědomá, jednotná a vedoucí k **sebevýchově**.

Cíl výchovy v minulosti

- Všestranně rozvinutá a harmonická osobnost